

## KADI BURHANEDDİN

Kadı Burhaneddin sırasıyla kadı, vezir, atabey<sup>1</sup> ve hükümdar olmuş bir Türk şair ve âlimidir. 21 yaşına geldiğinde daha önce vefat eden babasının yerine Kayseri’de kadı tayin edilmiştir. Yıllar sonra Eretnaoğulları Devleti’nin dağılması üzerine 1381’de Sivas’ta tahta çıkarak kendini sultan ilan etmiştir. Saltanat yaşamı pek çok mücadeleyle geçen Kadı Burhaneddin, Akkoyunlularla yaptığı savaşta yenilmiş ve esir edilerek 1398’de Sivas’ta idam edilmiştir.

Gazeller, rubailer ve tuyuğlardan meydana gelen divan 1300’ün üzerinde gazel, yirmi rubaî ve 115 tuyuğ ihtiva etmektedir. Divan klasik tertipte düzenlenmemiş, şiirler muhtemelen yazılış sırasına göre dizilmiştir. Kadı Burhaneddin şiirlerinde mahlas kullanmamıştır. Divan’da klasik şiirin hiçbir kaidesine uymayan kimi nazım şekilleri vardır.

Bugün için elde bulunan ve en önemli eseri *Divan*’ıdır. *Divan*’ın Londra’da British Museum’da bulunan tek yazma nüshası **tıpkıbasım** olarak 1944’te TDK tarafından

---

<sup>1</sup> **Atabey**: Seçuklu vezirlerine verilen ünvan. Hükümdarların çocuklarına savaş ve siyaset bilgilerini öğretmekle görevlendirilen bu kişiler daha sonra vali olarak görev yapmışlardır.

yayımlanmıştır. Daha sonra **Muharrem Ergin** tarafından transkripsiyonlu metni yayımlanmıştır.

## NESİMİ

Şairin fikri bakımdan en önemli özelliği hurufî düşüncesidir. Daha Bedreddin eş-Şiblî'ye bağlı bir derviş iken Hurufiliğin kurucusu Fazlullah-ı Hurufî'ye intisap etmesi ve onun önde gelen halifesi konumuna gelmesi kendisini koyu bir hurufî şairi yapmıştır. Bu sebeple şiirlerinde Hurufiliğin temel kitabı sayılan *Cavidanname*'ye çok sayıda atıf yaptığı gibi Hurufilik ilkelerine ve sembollerine de bolca yer vermiştir.

Allah'ın ilkin Adem'de, daha sonra genel olarak insanda, özel olarak da Fazlullah'ta tecelli ettiği düşüncesi, insan suretinin ve organlarının kutsal ve sırlı olarak kabul edilmesi, hat ve nokta motifleri, sayıların kutsallığı şairde en sık rastlanan görüşlerdir. Ancak onun Hurufilik açısından asıl önemli tarafı, başta Fazlullah-ı Hurufî olmak üzere akımın önde gelenlerinin eserlerini Farsça yazmalarına karşılık onun düşüncelerini Türkçe ifade etmesi, Hurufiliğin bilhassa Anadolu'da yayılmasında merkezi bir rol oynaması, bu düşünceyi İranlı Hurufilere göre daha sistemli ve daha edebi bir dille anlatmasından ileri gelir.

Nesimi'nin bir başka yönü de vahdet-i vücudçu görüşleridir. Muhyiddin İbnü'l-Arabi tarafından sistemleştirilen bu telakkiyi Nesimi hurufî düşüncelerle yoğurarak zengin bir içerikle ortaya koymuştur.

İlahi zatın kendi varlığıyla birleştiğini ileri sürmüştür. Ayrıca "yaratan, hayat veren, her şeye sahip olan" gibi Allah'a ait sıfatlarla kendini nitelemiştir. Nesimi'nin Hallac-ı Mansur'a ve "enelhak" motifine sıkça gönderme yapması ve Hallac-ı Mansur gibi dramatik biçimde öldürülmesi bazı müelliflerce "ikinci Mansur" diye anılmasına yol açmıştır.

Dinin emirlerine aldırmayan bir batınî ibahî gibi görünen Nesimi'nin mensup olduğu Hurufilik, Batıniliğin alt kollarından birini oluşturur. Nesimi, İslam'ın bazı inançlarını ve temel ibadetlerini hiçbir dil ve yorum kuralını dikkate almaksızın te'vil etmiştir. Mesela Kuran-ı Kerim, onun şiirlerinde insanlara doğru yolu gösteren bir hidayet kitabı olmaktan çıkıp, Hurufilik anlayışını temellendiren şifrelere dayalı bir kitap haline gelmiştir. Kur'an'ın nazmına hâkim olduğu görülen, şiirlerinin büyük çoğunluğunda ayetlere yer veren ve bu sebeple "batını Kur'an şairi" olarak da anılan Nesimî'nin bütün yorumları ayetleri dil, mantık ve tefsir metodolojisinden ayrı Hurufilik istikametine çevirmesinden ibarettir.